

Atelier Herenplaats

Willy Hilverda

Introductie

In Atelier Herenplaats in Rotterdam beoefenen verstandelijk gehandicapten hun 'beroep' van beeldend kunstenaar uit. Zij worden hierin ondersteund door deskundige begeleiders. Onder Atelier Herenplaats vallen tevens een galerie en een artotheek.

Galerie

Atelier Herenplaats maakt deel uit van de stichting PameijerKeerkring. Deze stichting biedt ondersteuning aan mensen met een verstandelijke of sociaal-psychiatrische handicap en is werkzaam in Rotterdam en omgeving. De onder-

steuning vindt plaats op alle levensterreinen: wonen, werken, vrije tijd en sociale contacten. Atelier Herenplaats is niet het enige atelier voor beeldend kunstenaars met een verstandelijke handicap. Ook op andere plaatsen en in andere werelddelen zijn dergelijke initiatieven opgezet. Kunst, gemaakt door mensen met een verstandelijke handicap, heet ook wel outsider kunst. In een voorwoord van een van de catalogi van Atelier Herenplaats wordt outsider kunst als volgt omschreven: 'Outsider kunst ontstaat bij mensen die zich niet kunnen verhouden tot het werk van hun voorgangers en tijdgenoten. Vrijwel niet beïnvloed door de normen en trends die de kunstwereld bepalen, werken zij aan een eigen beeldwereld.' Discussies over in hoeverre deze kunstvorm anders is dan de reguliere professionele kunst zijn veelvuldig gevoerd en het lijkt dat de scheidslijnen tussen beide steeds vager worden.

Initiatiefnemers

Richard Bennaars en Frits Gronert, beiden groepsleider bij de PameijerKeerkring en beeldend kunstenaar, namen ongeveer tien jaar geleden het voortouw in het oprichten van Atelier Herenplaats. De plannen om in de stad een atelier voor verstandelijk gehandicapten te beginnen lagen er al langer, maar in 1991 kon er daadwerkelijk van start worden gegaan. Het atelier was eerst gevestigd aan de Herenplaats - vandaar de naam - maar verhuisde twee jaar later naar de huidige plek: de Schiedamse Vest, in het hartje van de stad en in het Rotterdamse Museumkwartier. "We begonnen met een kale ruimte, twee part-time begeleiders en vijf tekentafels," zegt Bennaars.

Vanuit de dagcentra konden bewoners bij Atelier Herenplaats solliciteren naar het beroep van beeldend kunstenaar. Het was van meet af aan de bedoeling dat de deelnemers zich vier of vijf dagen per week bezig zouden zijn met het uitoefenen van dit beroep.

Selectie van de deelnemers vindt plaats op basis van motivatie en talent. Aspirant deelnemers lopen eerst drie maanden stage bij het atelier. Tijdens deze periode wordt gekeken of de motivatie en het talent voldoende zijn. De mensen die alleen voor de gezelligheid kwamen vallen vanzelf af.

Bij de start in 1991 begon men met zeven deelnemers. Momenteel bestaat de groep uit 19 mensen. Wat Bennaars betreft hoeft er geen maximum gesteld te worden aan het aantal deelnemers: "Als iemand graag wil en getalenteerd is, moet hij of zij erbij kunnen." De PameijerKeerkring heeft hier lange tijd anders over gedacht en vond dat het atelier vol was. De begeleiders zijn momenteel hard aan het lobbyen om ervoor te zorgen dat iedereen die voldoende gemotiveerd en getalenteerd is, kan deelnemen aan Atelier Herenplaats.

Toen een van de deelnemers na vijf jaar werken in het collectieve atelier toe was aan een eigen ruimte, werd dat geregeld. Momenteel werken zes mensen in een eigen atelier. Deze ateliers vallen ook onder Atelier Herenplaats. Het doel van Atelier Herenplaats is dat elke deelnemer uiteindelijk doorstroomt naar een eigen atelier.

De deelnemers aan Atelier Herenplaats zijn beeldend kunstenaar. Iedereen is als zodanig aangemeld bij het Centrum voor Beeldende Kunst in Rotterdam. Zes mensen staan er officieel als kunstenaar ingeschreven.

Profijtgroepen en draagvlak

In de galerie komen wekelijks zo'n dertig à veertig bezoekers. Werk wordt gekocht door individuen, maar ook veel door bedrijven. De kunstenaars van de galerie krijgen regelmatig opdrachten om een kunstwerk te vervaardigen.

Atelier Herenplaats wordt serieus genomen in de kunstwereld. Op nationaal en internationaal niveau zijn er de afgelopen jaren al tal van samenwerkingsprojecten geweest. Er wordt samengewerkt met galleries in de Witte de Withstraat in Rotterdam, maar ook met musea in de Verenigde

Staten en Japan. Het tienjarig jubileum is in 2001 gevierd met een dubbelepositie in het Gorcums Museum.

Er wordt hard gewerkt aan de public relations en het onderhouden van het netwerk in de kunstwereld.

Met deze galerie wordt niet alleen de gehandicapte deelnemers een mogelijkheid geboden maatschappelijk optimaal te functioneren, wat een sociaal doel op zich mag heten. Ook heeft het een positieve uitwerking op het imago van verstandelijk gehandicapten in het algemeen.

Begeleiding

In Galerie Herenplaats werken vier vaste groepsbegeleiders, allen met een opleiding in de beeldende kunst. De begeleiders zijn in dienst van PameijerKeerkring.

Zij geven begeleiding bij het maken van de kunst, letten op de groepsprocessen, coördineren de activiteiten van de vrijwillige medewerkers en zorgen dat alle materialen aanwezig zijn.

Gelet op de verstandelijke handicap van de kunstenaars is deze begeleiding een structurele voorwaarde om het geheel te laten functioneren.

Werkwijze

In het atelier werken de kunstenaars dagelijks aan hun oeuvre. Ze worden hierin ondersteund door de begeleiders. De eerste vijf jaar is er in het atelier les gegeven aan de hele groep. Niet alleen de verschillende materialen en technieken kwamen aan de orde, maar ook kunstbeschouwing en kijken naar kunst. Na een paar jaar trad er verzadiging op wat betreft de lessen. Nieuwe mensen krijgen nu individueel les.

In de eigen galerie vindt elke twee maanden een opening van een expositie plaats. Dat is niet alleen werk van de aan het atelier verbonden kunstenaars. Meestal wordt, naast werk van een van de eigen kunstenaars, werk van een andere kunstenaar tentoongesteld.

In de artotheek van Atelier Herenplaats kan werk van de eigen kunstenaars worden geleend.

Daarnaast ontvangt men regelmatig uitnodigingen om lezingen te geven of om mee te werken aan exposities elders in het land of in het buitenland. Beslissingen over het wel of niet deelnemen aan exposities, over welke projecten zullen worden geïnitieerd, neemt men gezamenlijk. Atelier Herenplaats werkt zo veel mogelijk als collectief.

Belinda Tijssen

John Kegreisz

Natuurlijk dragen de beroepskrachten uiteindelijk de verantwoordelijkheid.

Organisatie

De vier beroepskrachten hebben de taken enigszins verdeeld, maar de taken zijn niet duidelijk gescheiden en overlappen elkaar: atelier en kunstenaars, tentoonstellingen, sponsors en public relations, financiën.

Op papier is Atelier Herenplaats een dagcentrum van de PameijerKeerkring. Officieel vallen de vier beroepskrachten dan ook onder een teamleider, maar ze zijn vrij om eigen plannen te ontwikkelen en uit te voeren.

Naast de beroepskrachten werken er drie mensen met ID-banen bij het atelier en zijn er zo'n twintig vrijwilligers die zich inzetten. Deze vrijwilligers melden zich spontaan aan, het is niet nodig actief op pad te gaan om te werven. Vrijwilligers worden ingezet op de klussen die ze zelf leuk vinden. "Als mensen iets leuk vinden om te doen, zijn ze er ook goed in," is de mening van Bennaars. Zo is een van de vrijwilligers begonnen met uitvoeren van klus-

sen als het snijden van passe-partouts. Hij heeft zich verder ontwikkeld en richt nu hele tentoonstellingen in. Ook de artotheek, die nog niet zo lang bestaat, wordt gerund door een vrijwilliger.

Financiën

Atelier Herenplaats maakt deel uit van de stichting PameijerKeerkring. De stichting financiert het gebouw, het onderhoud, het personeel en het vervoer van de deelnemers. De rest, zoals het materiaal, wordt betaald uit de opbrengsten van de verkoop. Voor speciale projecten en voor boeken en catalogi worden sponsors gezocht en gevonden. Zo is in 2001 een project uitgevoerd dat financieel ondersteund is door Rotterdam Culturele Hoofdstad.

De exploitatiebegroting van Galerie Herenplaats ligt rond de twee ton.

Een dilemma is of de kunstenaars ook een deel van de opbrengst van hun werk moeten krijgen. Momenteel gaat al het geld naar 'het collectief', zoals Richard Bennaars het noemt: de galerie en het atelier. De kunstenaars wonen allen in gezinsvervangende tehuizen en ontvangen uitkeringen. Mochten ze met hun werk ook zelf geld gaan verdienen, dan is de kans groot dat hun uitkering gevaar loopt.

Ontwikkeling

Atelier Herenplaats is klein begonnen. De groei van de afgelopen tien jaar was een natuurlijk proces. "Het is van binnenuit ontstaan", zegt Richard Bennaars: "De kern van het succes is dat de beeldende kunst centraal staat. Alleen talentvolle mensen kunnen meedoen. We doen geen water bij de wijn, we streven naar kwaliteit." Deze houding heeft ertoe geleid dat Atelier Herenplaats altijd veel enthousiasme en belangstelling heeft weten te genereren in de buitenwereld en serieus wordt genomen in de kunstwereld.

De belangrijkste toekomstwens van Galerie Herenplaats is dat men graag verder wil groeien en het de kunstenaars mogelijk wil maken door te stromen naar eigen ateliers.

Deze galerie maakt duidelijk dat het goed mogelijk is om extra faciliteiten te scheppen voor deze doelgroep, met een brede sociale functie, waarmee tegelijk inkomsten gegenereerd worden om de activiteiten mogelijk te maken. Als mensen met affiniteit voor kunst en voor deze doelgroep samenwerking zoeken met professionele begeleidende instellingen, is de kans groot dat deze van harte meewerken.

informatie

Atelier Herenplaats
Schiedamse Vest 56
3011 BD Rotterdam
Tel. (010) 214 11 08
Fax (010) 213 38 96
E-mail atelier@herenplaats.nl
Website www.herenplaats.nl

Galerie Herenplaats heeft diverse boeken en tentoonstellingscatalogi uitgebracht.

Cultuur